

بررسی نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه

فریده زارع^۱، سعید خاطری^۲

۱- کارشناسی ارشد، رشته علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، دانشگاه پیام نور، واحد خرامه

faridehzareh32@gmail.com

۲- کارشناسی ارشد، رشته علوم تربیتی، گرایش تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش-تعلیم و تربیت اسلامی، دانشگاه پیام نور، واحد همدان

چکیده

هدف این پژوهش بررسی نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه بود. این پژوهش از نوع کاربردی و در گروه تحقیقات توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه به تعداد ۴۳۰ تن بودند که با استفاده از فرمول حجم نمونه کوکران تعداد ۲۱۳ تن از آنان به شیوه طبقه‌ای تصادفی (۹۰ تن دختر و ۱۲۳ تن پسر) به عنوان نمونه انتخاب شد. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته در راستای شایستگی‌های مدیران بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. عملیات آماری با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۲۴ انجام گرفت. نتایج نشان داده است که، نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان تقریباً در حد زیاد (۳,۸۴ از ۵) بوده است.

واژگان کلیدی: شایستگی‌های مدیران مدارس، سرزندگی تحصیلی، دانش آموز

۱- مقدمه

یکی از مهمترین دوران زندگی هر فرد، دوران تحصیل اوست که در آن هر دانش‌آموز با ویژگی‌های منحصر به فرد خود با مسائل و مشکلات در حیطه تحصیلی مواجه می‌شود و نحوه برخورد مناسب با آنها، موجب سازگاری دانش‌آموز و ارتقا عملکرد تحصیلی و در نهایت، موفقیت نظام آموزشی خواهد شد (ابراهیمی‌بخت و همکاران، ۱۳۹۷). از وظایف اصلی آموزش و پرورش در هر کشوری انتقال میراث فرهنگی جامعه، پرورش استعدادها و آماده کردن آنها برای شرکت فعال در جامعه است؛ بنابراین تعلیم و تربیت افراد به منظور تصدی امور مختلف ضروری می‌نماید و مسئله موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهمترین دغدغه‌های نظام آموزشی در تمامی جوامع است (عینی و همکاران، ۱۳۹۸).

سرزندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌های بهزیستی در بسیاری از نظام‌های پژوهشی مطرح است. سرزندگی احساس سرزنده بودن، نه تحریک و نه اجبار به انجام دادن آن است؛ به هر میزان که افراد کمتر دچار تعارض باشند از سازوکار سرکوب رهایی یافته و بیشتر احساس سرزندگی، خلاقیت، خودشکوفایی و انرژی در آنها بیشتر است. وقتی فردی کاری را به طور خودجوش انجام می‌دهد نه تنها احساس خستگی و ناامیدی به او دست نمی‌دهد، بلکه احساس می‌کند انرژی و نیروی او افزایش یافته است. به طور کلی حس درونی سرزندگی

شاخص معنی‌دار سلامت روانی است (العواد و همکاران، ۲۰۲۱). سرزندگی تحصیلی را، نبود خستگی و وجود نشاط در دانش‌آموزان می‌دانند و این عامل باعث بهتر شدن درس و پیشرفت علمی در دانش‌آموزان می‌گردد (ایولایر، ۲۰۱۹).

به زعم شایگان (۱۴۰۱) سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش‌ها و موانعی که در عرصه مداوم و جاری تحصیلی، تجربه می‌شوند اشاره دارد. سرزندگی تحصیلی، توانایی برخورد با چالش‌ها و موانع زندگی روزانه تحصیلی است. پوت‌وین و ود^۳ (۲۰۲۳) معتقدند سرزندگی تحصیلی به عنوان ظرفیتی برای پیمایش موفقیت‌آمیز ناملازمات معمولی تجربه شده در طول دوره مدرسه می‌باشد و مطالعات نشان داده‌اند که رابطه مثبتی بین سرزندگی تحصیلی و باورها، احساسات و رفتارهای مرتبط با پیشرفت تحصیلی وجود دارد.

مدیریت در نظام آموزش و پرورش از اهمیت بالایی برخوردار است؛ به طوری که اگر قرار باشد در نظام آموزش و پرورش تحولی صورت بگیرد این تحول باید از مدیریت نظام آغاز شود. گسترش همه جانبه سازمان‌های آموزشی لزوم برخورداری از مدیران ماهر و توانمند را در به کارگیری دانش و تجربه تخصصی دوچندان کرده؛ بنابراین در محیط‌های آموزشی به مدیرانی نیاز است که بتوانند درست تصمیم بگیرند، راه‌حل‌های خلاقانه‌ای برای مسائل ارائه کنند و در مقابل کار خود پاسخگو باشند (فرزانه و همکاران، ۱۳۹۴). امروزه مدیریت و شایستگی‌های آن در رأس همه مسائل قرار دارد. اگر مدیری تفکر راهبردی نداشته باشد و نتواند راهکارها و روش‌های مناسب را با تفکر سریع درک کند، هرگز قادر نخواهد بود سازمان را به تحقق اهداف و به کارگیری روش‌های مناسب هدایت کند (محمودی و همکاران، ۱۳۹۱). مدیران، یکی از مهمترین ارکان در هر سازمان و به ویژه سازمان‌های آموزشی به شمار می‌آیند که در انجام مأموریت‌ها و تحقق اهداف سازمان نقش به‌سزایی دارند. از این رو، همواره موفقیت‌ها و شکست‌های یک سازمان به حساب مدیران آن گذاشته می‌شود. در این میان، در کشورهای در حال توسعه که نگرش سامانه‌ای در سازمان‌ها کمتر نهادینه شده است، نقش مدیران از اهمیت بیشتری برخوردار است. در این سازمان‌ها، مدیرانی که از ویژگی‌های مطلوب (شایستگی) برخوردار باشند، سازمان را به سمت رشد و تعالی سوق می‌دهند، عملکرد آن را بالا می‌برند و شایستگی و شایسته‌سالاری را در سیستم جاری می‌سازند (پورکریمی و صداقت، ۱۳۹۳).

وضع قوانین مدرسه با در نظر گرفتن نظرات و دیدگاه‌های معلمان، اجرای قوانین آموزشی، ایجاد هماهنگی و یکپارچگی میان معلمان و تشویق آنها به ارتباط موثر با یکدیگر، افزایش رفتارهای همدلانه و مراقبت‌کننده، توجه به کارآمدی و بازده کاری، هدایت جریان تدریس و یادگیری و تسهیل جریان رشد و پرورش دانش‌آموزان از جمله فعالیت‌های مدیران بوده که منجر به افزایش بهره‌وری مدارس می‌گردد. علاوه بر این مدیران آموزشی با ارزشیابی مستمر تدریس و فعالیت‌های آموزشی مدرسه، میزان اثربخشی و کارآمدی و میزان تحقق اهداف آموزشی را سنجیده و از فرصت مناسب برای تغییر و تجدید نظر در برنامه‌های آموزشی مدرسه استفاده کنند (دهقان مروستی، ۱۳۹۵). نقش مدیران شایسته و توانمند در عملکرد سازمان‌ها بدان حد گسترش یافته که علم مدیریت را در ردیف مهمترین و پیچیده‌ترین رشته‌های علوم انسانی محسوب کرده‌اند و قرن بیستم را عصر مدیریت و دنیای امروز را دنیای مدیران آگاه نامیده‌اند. یکی از اقدامات مهم برای به فعلیت رساندن قابلیت‌ها و ظرفیت‌های بالقوه منابع انسانی، قرار دادن افراد در جایگاه‌های مناسب با توانایی، تجارب و قابلیت‌های آنها است. چنین دیدگاهی درباره نیروی انسانی تحت عنوان قرار گرفتن شایسته‌ترین فرد در مناسب‌ترین موقعیت شغلی مطرح می‌شود (رابینز، ۲۰۰۶؛ ترجمه عربی، ۲۰۱۳).

موفقیت یا عدم موفقیت در امر تحصیل از مهمترین دغدغه‌های هر نظام آموزشی است. نظام آموزشی زمانی کارآمد و موفق است که شاخص‌های تحصیلی در بین دانش‌آموزان آن در دوره‌های مختلف دارای بیشترین و بالاترین رقم باشند. همواره مهمترین نگرانی معلمان، مسئولان آموزش و پرورش و خانواده‌های دانش‌آموزان، ارتقاء عملکرد تحصیلی آنان بوده است. در این راستا، سؤال پژوهش حاضر این است که تا چه میزان شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارد؟

1. Awwad
2. Eltaier
3. Putwain and Wood
4. Robbins

۲- روش شناسی پژوهش

از آنجایی که پژوهش حاضر بررسی نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه بود، لذا این پژوهش از نوع کاربردی و در گروه تحقیقات توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه به تعداد ۴۳۰ تن بودند که با استفاده از فرمول حجم نمونه کوکران تعداد ۲۱۳ تن از آنان به شیوه طبقه‌ای تصادفی (۹۰ تن دختر و ۱۲۳ تن پسر) به عنوان نمونه انتخاب شد. در ادامه، به منظور جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، از پرسشنامه‌های زیر استفاده شد:

پرسشنامه نقش مدیران

این پرسشنامه محقق ساخته و شامل ۱۱ گویه به صورت بسته پاسخ و بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) در بعد ویژگی‌های شایستگی‌های مدیریتی تهیه شده است. در مقیاس دهی به ترتیب نمرات ۱ الی ۵ به طیف مزبور تعلق گرفت.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی

این پرسشنامه توسط مارتین و مارش (۲۰۰۶) تهیه شده است. پرسشنامه مزبور بصورت بسته پاسخ و در قابل طیف پنج درجه‌ای لیکرت (کاملاً مخالف تا کاملاً موافق) تهیه شده است. در نمره گذاری نمرات ۱ تا ۵ به طیف مزبور تعلق گرفت. برای تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری مناسب داده‌ها، از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است. در سطح آمار توصیفی از جداول فراوانی، درصد، نمودار و... و در سطح آمار استنباطی از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده گردید. عملیات آماری با استفاده از نرم افزار spss نسخه ۲۴ انجام گرفت.

۳- یافته‌های پژوهش

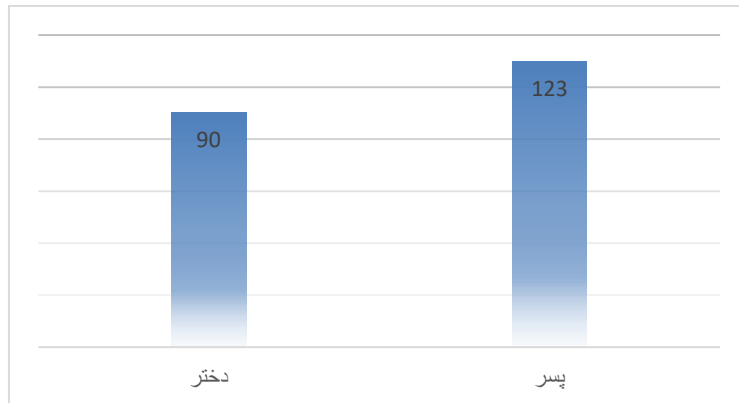
الف- یافته‌های توصیفی

در این بخش فراوانی و درصد نمونه‌های آماری پاسخ دهنده به سؤال‌های پرسشنامه‌ها در جداول (۱)، (۲) و نمودارهای (۱)، (۲) آورده شده است.

جدول (۱): توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان برحسب جنسیت دانش‌آموزان

جنسیت	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
دختر	۹۰	۴۲,۳	۴۲,۳
پسر	۱۲۳	۵۷,۷	۱۰۰
مجموع	۲۱۳	۱۰۰	

داده‌های جدول (۱) نشان داده است که در بین پاسخگویان (دانش‌آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه) ۹۰ تن (۴۲,۳ درصد) دانش‌آموزان دختر و ۱۲۳ تن (۵۷,۷ درصد) دانش‌آموزان پسر بوده‌اند.

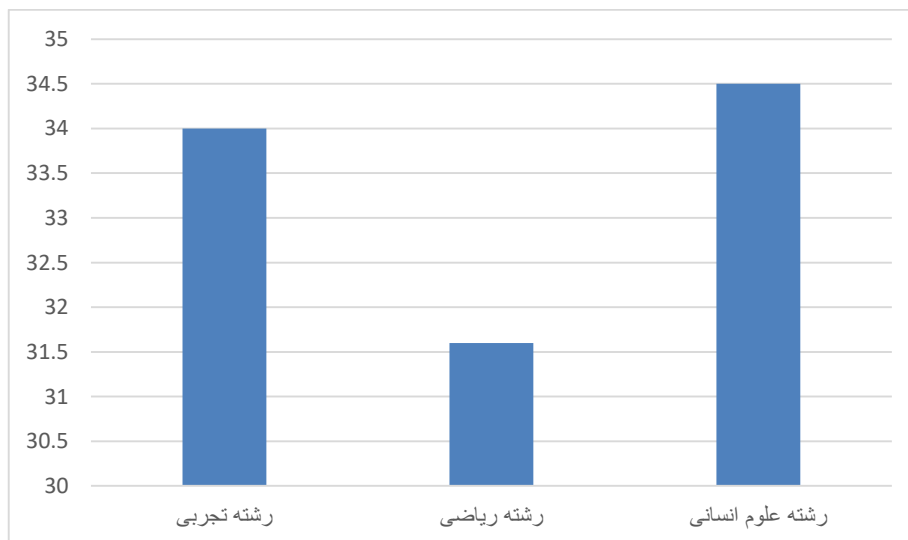

نمودار (۱): توزیع درصد پاسخگویان بر حسب جنسیت

جدول (۲): توزیع فراوانی و درصد پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی

رشته تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
علوم تجربی	۷۲	۳۳,۸	۳۳,۸
ریاضی	۶۶	۳۱	۶۴,۸
ادبیات و علوم انسانی	۷۵	۳۵,۲	۱۰۰
مجموع	۲۱۳	۱۰۰	

داده های جدول (۲) نشان داده است که در بین پاسخگویان (دانش آموزان دوره متوسطه اول شهر خرامه) ۷۲ تن (۳۳,۸ درصد) دانش آموزان رشته علوم تجربی؛ ۶۶ تن (۳۱ درصد) دانش آموزان رشته ریاضی و ۷۵ تن (۳۵,۲ درصد) دانش آموزان رشته ادبیات و علوم انسانی بوده اند.

نمودار (۲): توزیع درصد پاسخگویان بر حسب رشته تحصیلی

ب- یافته های استنباطی

سوال پژوهش: تا چه میزان شایستگی های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش آموزان نقش دارد؟

جدول (۳): توزیع فراوانی و درصد پاسخ سوالات مربوط به نقش شایستگی های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش آموزان

میانگین	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه ها
۳,۱۱	۳۱	۸۳	۱۵	۴۶	۳۸	فراوانی
	۱۴,۵۶	۳۹	۷,۰۴	۲۱,۶	۱۷,۸	درصد
۳,۲۶	۲۴	۹۹	۲۳	۴۲	۲۵	فراوانی
	۱۱,۳	۴۶,۵	۱۰,۸	۱۹,۷	۱۱,۷	درصد
۴,۶۳	۱۴۵	۵۸	۱۰	--	--	فراوانی
	۶۸,۱	۲۷,۲	۴,۷	--	--	درصد
۳,۶۴	۴۸	۱۰۲	۲۰	۲۴	۱۹	فراوانی
	۲۲,۵	۴۷,۹	۹,۴	۱۱,۳	۸,۹	درصد
	۵۴,۹	۳۹,۸	۱,۹	۲,۴	۱	درصد
۳,۸۱	۷۳	۷۵	۲۸	۲۶	۱۱	فراوانی
	۳۴,۳	۳۵,۲	۱۳,۱	۱۲,۲	۵,۲	درصد
۳,۹۳	۸۶	۷۰	۲۵	۲۱	۱۱	فراوانی
	۴۰,۴	۳۲,۹	۱۱,۷	۹,۸	۵,۲	درصد
۴,۱۱	۹۳	۸۰	۱۶	۱۸	۶	فراوانی
	۴۳,۷	۳۷,۶	۷,۵	۸,۴	۲,۸	درصد
۳,۸۵	۸۶	۶۴	۲۰	۳۰	۱۳	فراوانی
	۴۰,۴	۳۰	۹,۴	۱۴,۱	۶,۱	درصد
۳,۷۴	۶۹	۷۳	۲۸	۳۲	۱۱	فراوانی
	۳۲,۴	۳۴,۳	۱۳,۱	۱۵	۵,۲	درصد
۴,۱۰	۱۰۸	۵۵	۲۲	۱۹	۹	فراوانی
	۵۰,۸	۲۵,۸	۱۰,۳	۸,۹	۴,۲	درصد
۴,۰۸	۹۹	۶۶	۲۳	۱۶	۹	فراوانی
	۴۶,۵	۳۱	۱۰,۸	۷,۵	۴,۲	درصد

داده های جدول (۳) نشان می دهد که در خصوص نقش شایستگی های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش آموزان بالاترین میانگین پاسخ ها (۴,۶۳) مربوط به گویه «برنامه ریزی و مدیریت مناسب مدرسه سبب شده که اوقاتی که در مدرسه هستیم به چیز دیگری

فکر نکنم» و کمترین میانگین پاسخها (۳,۱۱) مربوط به گویه «مرتبط بودن تحصیلات مدیر مدرسه با کاری که انجام می‌دهد این فکر را در من تقویت نموده که مسیر شغلی باید با مسیر تحصیلی یکسان باشد» بوده است.

جدول شماره (۴): مقایسه میانگین نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان با میانگین فرضی ۳

عناصر	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی	۳,۸۴	۰,۶۳۳	۱۷,۵	۲۰۵	۰,۰۰۰	۰,۸۴۲

با توجه به اطلاعات جدول (۴) در خصوص نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان، آماره t محاسبه شده با ($t=17,5$) در درجه آزادی ۲۰۵ در مقایسه با مقدار جدول بزرگتر بوده و معنادار می‌باشد، بنابراین بین میانگین نمونه و متوسط میانگین جامعه تفاوت معناداری وجود دارد. میزان تفاوت بین میانگین نمونه و متوسط میانگین جامعه برابر ۰,۸۴۲ بوده؛ به عبارت دیگر میانگین نمونه ۳,۸۴ حدود ۰,۸۴۲ واحد بزرگتر از میانگین متوسط جامعه (۳) بوده است. لذا می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان در حد متوسط بالا بوده است.

۴- نتیجه گیری

با توجه به یافته‌های پژوهش (جداول ۳ و ۴) در خصوص نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان میانگین مشاهده شده از میانگین معیار بزرگتر بوده و تفاوت بین آن دو نیز معنادار بوده است، بنابراین می‌توان اینگونه نتیجه گرفت که نقش شایستگی‌های مدیران مدارس در ارتقاء سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان تقریباً در حد زیاد بوده است.

انصاری (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی میزان شایستگی مدیران مدارس مقاطع دبیرستان و راهنمایی آموزش و پرورش استان فارس (مطالعه موردی: شهرستان داراب) از دیدگاه دبیران و مدیران پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد میان نظرات معلمان و مدیران در زمینه شایستگی‌های مدیران اختلاف نظری معنادار وجود دارد. امیری جامی (۱۳۹۰) در پژوهشی شایستگی‌های مدیران آموزشی را مورد بررسی قرار داد. یافته‌ها نشان دادند که شایستگی‌های مورد انتظار مدیران را می‌توان در قالب ویژگی‌های دو بعد اصلی شایستگی‌های عمومی و شایستگی‌های اختصاصی و در چهار مقوله (فضائل اخلاقی، ویژگی‌های شخصیتی، انتظارات نقش و وظایف) طبقه بندی کرد. بیتروا و همکاران (۲۰۱۴) نیز نشان دادند که رهبران مدارس باید از چهار صلاحیت کلیدی عمده یعنی توانایی برای خلق استراتژی‌های مؤثر یادگیری، ایجاد و توسعه محیط یادگیری مؤثر برای دانش‌آموزان، توزیع و نشان دادن حوزه‌های مسئولیتی و صلاحیت راهنمایی و کنترل فرایندهای آموزشی بهره‌مند باشند تا بتوانند فرآیند آموزشی را ارتقاء بخشند. پایو و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهش خود با عنوان شاخص‌های صلاحیت‌های حرفه‌ای مدیران آموزشی نشان دادند که از میان پنج صلاحیت عمده در میان مدیران، کمترین نمرات متعلق به مهارت‌های مدیریت سازمانی و مدیریت آموزشی است. از این رو مدیران مدارس نیازمند ارتقای مهارت‌های رهبری برای برنامه‌ریزی و مدیریت و همچنین تخصیص منابع بیشتر به منظور بهبود و افزایش کیفیت مدارس خود می‌باشند. دیویس (۲۰۱۵) نتیجه گرفت که

¹ - Bitterova & et al.

² - Piaw & et al.

³ - Davis

داشتن تخصص مدیریت آموزشی و سابقه و تجربه معلمی از جمله ویژگی های یک مدیر مدرسه موفق بوده که می تواند منجر به بهبود عملکرد دانش آموزان گردد.

در تبیین این یافته در خصوص شایستگی های علمی و تخصصی می توان گفت که مدیران مدارس باید محیط جغرافیایی، اعتقادی، سیاسی، ارزشی و فرهنگی مدرسه ای که در آن فعالیت می کنند را به طور کامل بشناسند، اولیا دانش آموزان مدرسه را به دقت بررسی نمایند و از روش های نوین اداره مدرسه استفاده کنند تا بتوانند به شیوه مدرن و امروزی مدرسه را مدیریت نمایند. شایستگی عمومی مدیر به علم و دانش درباره نحوه مدیریت مدرسه، تجربه و اطلاعات عمومی از اخبار علمی، پژوهشی و تربیتی اشاره دارد. اکثر خبرگان بیان داشتند که برای مدیر مدرسه ضروری است که علم و دانش کافی در حوزه روش صحیح تعلیم و تربیت داشته باشند. گروه بزرگی از خبرگان نیز اشاره کردند که علم مدیریت به تنهایی برای مدیریت مدرسه کافی نیست، بلکه مدیر باید سابقه کاری، آگاهی از اخبار مختلف تعلیم و تربیت و تجربه لازم را داشته باشد. مدیر مدرسه جهت هر چه بهتر اداره کردن مدرسه باید به تمام فعالیت های مربوط به مدرسه اشراف داشته باشد و جلساتی را به طور منظم در مدرسه برگزار نماید و فضای مدرسه را آرام و امن نگهدارد. به عبارت دیگر مدیر نباید اجازه دهد که هیچگونه اصطکاکاتی بین کارمند و دانش آموز و یا بین کارکنان به وجود آید و هرگونه ناآرامی در مدرسه که باعث اختلال در آرامش و جو سازمانی شده را شناسایی و درصدد رفع این مشکل باشد.

دانش آموزان در زندگی روزمره به خصوص در حوزه تحصیلی با چالش ها و مسائل مختلفی مواجه می شوند که می تواند سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار دهد. سرزندگی تحصیلی به پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع چالش ها و موانع تحصیلی اشاره دارد. پس وقتی دانش آموزی تکالیفش را به صورت خودجوش انجام می دهد، نه تنها احساس خستگی و ناامیدی نمی کند، بلکه احساس افزایش انرژی می کند. داشتن چنین احساسی در زمینه تحصیل باعث افزایش تلاش و پشتکار و در نهایت سبب افزایش عملکرد تحصیلی دانش آموز می شود.

بنابراین در راستای تقویت جایگاه مدیران و در نتیجه سرزندگی تحصیلی دانش آموزان پیشنهاد می گردد مسئولان نظام آموزشی برای بهبود شایستگی های مدیران، باید به صورت مستمر برای آنان کارگاه های تخصصی مهارت آموزی برای ارتقای شایستگی های مختلف برگزار نمایند تا ضمن افزایش شایستگی های مدیران، عملکرد شغلی و سازمانی آنان بهبود یابد. همچنین مدیران مدارس می توانند با برگزاری جلسات با موضوعیت موفقیت برای دانش آموزان آن ها را به داشتن انگیزه، هدف و در پیش گرفتن سبک درستی در زندگی هدایت کنند.

منابع

ابراهیمی بخت، حبیب اله؛ یاراحمدی، یحیی؛ اسدزاده، حسن و احمدیان، حمزه. (۱۳۹۷). تدوین مدل سرزندگی تحصیلی براساس خشنودی از نیازهای بنیادین روان شناختی، جهت گیری انگیزشی، یادگیری خودراهبر. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۱۱(۶)، ۱۳۵-۱۵۳.

امیری جامی، هدی. (۱۳۹۰). شایستگی های مدیران آموزشی مدارس دخترانه مقاطع سه گانه تربت جام. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه فردوسی مشهد.

انصاری، مهین. (۱۳۹۱). بررسی میزان شایستگی مدیران مدارس مقاطع دبیرستان و راهنمایی آموزش و پرورش استان فارس (مطالعه موردی: شهرستان داراب). پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی گرایش منابع انسانی، دانشگاه پیام نور، شیراز.

- پورکریمی، جواد و صداقت، مریم. (۱۳۹۳). تبیین رابطه شایستگی با سبک رهبری تحول آفرین مدیران در سازمان های پژوهشی، پژوهش های مدیریت منابع انسانی، ۱۶(۱)، ۲۰۱-۲۲۲.
- دهقان مروتی، ساناز. (۱۳۹۵). نقش مدیران آموزشی در ایجاد جو اخلاقی و حمایت های اجتماعی و رابطه آن با عملکرد سازمانی. تعلیم و تربیت زمستان ۱۳۹۵ - شماره ۱۲۸، صص ۱۰۱-۱۲۲.
- شایگان، مهدی. (۱۴۰۱). اثربخشی آموزش هوش هیجانی بر اهمال کاری تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه، ایده های نوین روانشناسی، ۱۲(۱۶): ۱-۱۲.
- عینی، ساناز؛ نریمانی، محمد و بشرپور، سجاد. (۱۳۹۸). پیش بینی پیشرفت تحصیلی براساس سرزندگی تحصیلی و یادگیری خودراهبر دانش آموزان دختر. فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری، ۷(۱۲): ۳۳ - ۴۵.
- فرزانه، محمد؛ پورکریمی، جواد و نوروزی، میترا. (۱۳۹۴). ارائه الگوهای صلاحیت حرفه ای مدیران مدارس متوسطه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- محمودی، امیر حسین؛ عابدی، اکرم و حیدری، یونس. (۱۳۹۱). بررسی شایستگی های حرفه ای مدیران گروه های آموزشی، فرایند مدیریت و توسعه، ۲۵(۱)، ۶۹-۹۲.

Al-Awwad, N. J. , Al-Sayyed, H. B. , Abu Zeinah, Z. B. , Reema Fayez Tayyem, R. F. (2021). Dietary and lifestyle habits among university students at different academic years. Clinical Nutrition ESPEN, 44 (2);236-242.

Bitterova, M., Haskova, A., & Pisonova, M. (2014). School leader's competencies in management area. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 149 (3), 114-118

Davis I., & Bernard Sydnor. (2015). a Comparative Study of Leadership Characteristics of Virginia Regional Technical Center Principals. Virginia Tech.

Eolaier C. (2019). Spiritual well-being: conceptualization and measurement. Journal of Psychology and Theology, 11, 330-40.

Piaw, C. Y., Hee, T. F., Ismail, N. R., & Ying, L. H. (2014). Factors of leadership skills of secondary school principals. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 116, 5125-5129.

Putwain, D.W and Wood ,P.(2023).Riding the bumps in mathematics learning: Relations between academic buoyancy, engagement, and achievement, Learning and Instruction 83 (2023) 101691.

Robbins, S. (2006). Organizational Behavior (Concepts, Theories, Applications). Translated by Ali Parsaiyan and Seyed Mohammad Aarabi. (2013). Tehran: Cultural Research Office, 16th edition [Persian].